

**DIA ÎN ROMÂNIA:
O ABORDARE
LONGITUDINALĂ
ANALIZA DE DATE
SECUNDARE
- REZUMAT -**

Tania Chilin, Oana Lup

INTRODUCERE

Unul dintre obiectivele principale ale acestei analize a fost de a identifica și a descrie schimbări în timp în ceea ce privește manifestările atitudinilor anti-democratice și intolerante din România.

În definiția noastră ADID se caracterizează prin prezența simultană a trei elemente: o identificare a grupului țintă, expresia unei atitudini negative față de grup, și o afirmație mai mult sau mai puțin explicită a ideii că grupul, în baza unei/ unor caracteristici presupuse, ar trebui să fie tratat mai puțin favorabil decât sunt alte grupuri de oameni conform unei așteptări implicite.

ADID pot include concepte precum stereotipuri, prejudecăți, discriminare/ acte de discriminare, intoleranță, și așa mai departe. Definiția noastră ADID este în concordanță cu toate aceste concepte atât atunci când luăm în considerare un limbaj comun/ dicționar cât și uitându-ne la definițiile de baza regasite în literatura din științele sociale.

Deoarece caracteristicile și trăsăturile individuale pot avea consecințe importante asupra modului în care oamenii percep problemele legate de toleranță și prejudecată, în general sau raportate la grupuri specifice, prezentul raport analizează variația diferitelor măsuri ADID în funcție de atribute socio-demografice. Literatura de specialitate a identificat câteva dintre acestea ca fiind cele mai relevante, și anume: nivelul de educație, mediul de rezidență, vârsta, religiozitatea, genul, autoritarismului și valorile democratice. Cu toate acestea, pentru că în multe cazuri măsurile ce evaluează nivelul de religiozitate, autoritarismul și gradul de adoptare al valorilor democratice nu au putut fi standardizate în diferite sondaje, în analiza fost incluse doar următoarele caracteristici demografice: educație, urbanizare, vârstă și gen. Etnicitatea a fost de asemenea adăugată ca variabilă de control în cazurile unde a fost necesar.

EDUCAȚIE

Lipset (1963, 100-104), a găsit o corelație pozitivă între educație și toleranță. Aceasta constatare a fost ulterior confirmată ca fiind valabilă atât în democrațiile stabilite (Erikson și Tedin 1995: 156), cât și în democrațiile în curs de dezvoltare, (Colton 2000: 76) și în studii trans-naționale (Inglehart 1997: 251-53). Există, de asemenea, multe studii care au arătat că un nivel mai ridicat de educație este asociat cu o mai mare acceptare a homosexualității (Anderson și Fetner, 2008b; Adamczyk și Pitt, 2009; Van den Akker et al 2012; Anderson și Fetner 2008a; Gerhards 2010; Hadler 2012; Loftus 2001; McVeigh și Diaz 2009; Ohlander et al 2005, Takács și Szalma 2011).

În România, Vilman-Miller și Fesnic (2009) au constatat că toleranța față de minoritățile sexuale se corelează pozitiv cu educația și urbanizarea și negativ cu religiozitatea și vârsta.

URBANIZAREA

Studiile indică existența unei corelații pozitive între urbanizare și toleranța politică. O serie de cercetări au arătat că persoanele care trăiesc în zone urbane raportează atitudini mai tolerante față de homosexualitate decât persoanele care locuiesc în zonele rurale (Anderson și Fetner, 2008b; Van den Akker et al 2012; Anderson și Fetner 2008a; Van den Akker și colab 2012; Stulhofer și Rimac 2009; Ohlander et al 2005).

Un studiu privind toleranța politică în Europa, realizat cu un număr mare de respondenți din 29 de țări și coordonat de Todosijevic și Envedi, arată că există diferențe semnificative în atitudini între zonele urbane și rurale în Occident, în timp ce în Europa de Est diferențele sunt neglijabile (Todosijevic și Envedi 2008, 10). Lipsa unei familiarizări/contact cu minoritățile sexuale poate explica constatarea că locuitorii din mediul rural par să fie mai puțin toleranți față de persoanele LGBT - sau efectul variabilei urban-rural ar putea fi un produs al altor factori (statutul socio-economic, de exemplu). Cu toate acestea, Takács și Szalma (2011) au ajuns la o concluzie diferită atunci când au examinat date colectate în 2008 în 26 de țări europene: au raportat cel mai înalt nivel de acceptare în suburbiile orașelor mari, iar cele mai mici niveluri în rândul locuitorilor din orașele mari. În orice caz, în România, mediul de rezidență pare a fi un bun predictor al toleranței politice (Fesnic 2008, 39-40).

Rusu și Tudor (2013) a constatat că, în România, atât urbanizarea cât și statutul socio-economic și nivelul de educație au fost predictori semnificativi ai toleranței. Variabilele care au fost corelate negativ cu toleranța includ: vârsta, mediul rural și regiunea geografică (respondenții din regiunea Munteniei au exprimat atitudini mai puțin tolerante). Efectul acestor variabile a rămas similar în ceea ce privește toleranța față de imigranți, homosexualitate sau față de persoane care aparțin unui alt grup etnic.

VÂRSTA

În cele mai multe cazuri, generațiile mai tinere tind să fie mai tolerante decât cele mai în vârstă (Inglehart și Welzel 2005, 97-114). Studiile au arătat că persoanele în vârstă exprimă atitudini mai negative în ceea ce privește homosexualitatea (Adamczyk și Pitt 2009, Anderson și Fetner 2008a; Van den Akker et al 2012; Gerhards 2010; Hadler 2012; McVeigh și Diaz 2009, Takács și Szalma 2011). Expresia unor atitudini din ce în ce mai tolerante poate fi atribuită înlocuirii treptate a generațiilor mai vechi, conservatoare cu generațiile mai tinere și mai tolerante. Alți cercetători însă consideră că atitudinile devin mai tolerante de-a lungul timpului în toate cohortele, argumentând că schimbările atitudinilor față de homosexualitate au fost prea mari și prea rapide pentru a fi explicate doar prin înlocuirea cohortelor conservatoare (Anderson și Fetner 2008b; De Graaf, 2008).

GENUL

Unele studii au arătat că bărbații tind să fie mai toleranți decât femeile, ceea ce sugerează că acestea din urmă se raportează diferit la compromisul dintre drepturi și securitate/siguranta, fiind prin urmare mai dispuse să susțină sentințe mai drastice (Shapiro și Mahajan, 1986; Lock, 1999). Bărbații sprijină în mai mare măsură decât femeile libertățile civile (Shirayev și Sobel 2006, 146-47; Todosijević și Enyedi 2008, 10-17; Stauffer, 1955). Femeile sunt mai puțin tolerante decât bărbații cu privire la aspectele politice (mai puțin dispuse să se extindă libertățile civile la minorități politice), dar mai tolerante când vine vorba de aspecte sociale (mai permissive față de comportamente neconvenționale din punct de vedere social) (Miller-Viman și Fesnic, 2009).

Conform datelor din studiul IPP din 2003 "Intoleranță, discriminare, extremism în România", în timp ce românii mai tineri și cei cu studii formale sunt, într-adevăr, mai toleranți față de grupurile LGBT, același lucru pare să nu fie valabil și când vine vorba de atitudinea față de romii sau maghiarii. Vârsta nu pare să joace un rol în opiniile cu privire la evrei, în timp ce diferențele urban / rural pot fi observate doar în ceea ce privește drepturile minorităților sexuale. Analiza acelui set de date a arătat o corelație pozitivă între valorile autoritare și opiniile anti-homosexuale, precum și o relație pozitivă între atitudinile naționaliste și prejudecățile față de maghiarii.

GRUPURI ȚINTĂ

În timp ce conform ultimului recensământ aproximativ 88,9% din populația României este constituită din români, țara constituie patria unor minorități etnice importante. Maghiarii reprezintă 6,5% din populație, în timp ce persoanele de etnie romă 3,3% - aceste două grupuri reprezintă cele mai mari grupuri minoritare. Alte grupuri sunt ucraineni (0,3%), germani (0,2%), turci, ruși, sârbi, slovaci și tătari (fiecare 0,1%).

Recensământul din 2004 a raportat un procent de 6,6% pentru maghiarii și doar 2,5% pentru romii, 0,3% pentru ucraineni și germani - ceea ce face ca românii să fie singurul grup care au crescut în dimensiune până în 2011. Mai mult decât atât, deși datele recensământului oficial din 2011 a raportat ca 621.000 oameni și-au declarat etnia roma, estimări ale populației romilor sunt mult mai mari - Comisia Europeană plasează cifra undeva între 1,8 și 2,5 milioane de oameni. Asociațiile romilor estimează, de asemenea, peste 2 milioane de membri din România.

În afară de etnicia romii, care se găsesc pe întreg teritoriul României, toate celelalte minorități etnice menționate mai sus sunt predominant grupate în regiuni distincte. În timp ce alte grupuri etnice au reședința în regiunile de frontieră conectate de statele-patrie lor, maghiarii și germanii au reședința în regiunea Transilvania.

ROMII

Conform estimărilor, minoritatea romă este cea mai numeroasă din România. Romii reprezintă singura minoritate etnică din România cu o populație în creștere, în timp ce numărul de maghiarii, germanii, ucraineni și alte minorități a scăzut din anul 2002. În timp ce creșterea bruscă ar putea fi datorată schimbărilor demografice, cei mai mulți oameni de știință susțin că această creștere este explicată prin faptul că tot mai mulți oameni sunt dispusi să își declare etnicitatea, în timp ce în trecut reticenta era mai mare, conform Institutului Național

de Statistică. În plus, condițiile în care recensământul din anul 2002 a fost efectuat au fost criticate de către Comitetul pentru Eliminarea Discriminării Rasiale (CERD), care a susținut că au făcut imposibilă colectarea de date complete, precise și fiabile privind structura etnică a populației României, în special în cazul minorității rome.

În timp ce romii constituie cel mai mare grup minoritar din România, ei sunt, în același timp, grupul cel mai dezavantajat atât social, cât și economic. În rândul populației rome sunt raportate cele mai înalte niveluri de analfabetism din România. Discriminarea romilor este larg răspândită în societate, cu toate că aderarea României la Uniunea Europeană a încurajat colaborarea dintre guvernul român (în cooperare cu UE, ONU și Banca Mondială) și organizațiile romilor în scopul de a combate marginalizarea socială a romilor. În pofida acestor eforturi de combatere a discriminării romilor pe plan educațional și în ceea ce privește accesul la asistență medicală, Comitetul ONU privind drepturile economice, sociale și culturale evidențiază în concluziile sale eșecul asigurării și protecției drepturilor omului - printre altele - fata de persoanele de etnie romă. Conform Directoratului Mondial al Minorităților și Populațiilor Indigene, "Romii rămân sub-reprezentati la nivel național și local, dar integrarea în UE și implicarea organizațiilor interne și internaționale ale societății civile au menținut problemele etniei rome pe agenda românească." Amnesty International și Centrul pentru Drepturile Romilor din Europa au raportat, de asemenea, îngrijorare ca urmare a recente revizuirii a rapoartelor periodice ale României (Centrul European pentru Drepturile Romilor - ERRC, 2014).

ETNICII MAGHIARI

În mod oficial cel mai mare grup minoritar din România (eventual depășiți numeric de romi), maghiarii trăiesc în mare parte în regiunea Transilvaniei, constituind aproximativ 18,9% din populația din regiune. În timp ce Transilvania este dominată în mod clar de români, majoritatea maghiarilor trăiesc în regiuni concentrate în județele Harghita, Covasna și Mureș, formând adesea o majoritate clară în localitățile de aici.

Se poate spune că istoria maghiarilor și a românilor a fost presărată de conflicte Transilvania fiind în trecut parte a Imperiului Austro-Ungar, unde românii erau minoritari. Maghiarii au avut un rol dominant în Transilvania până în secolul XX, dar au fost oprimați în timpul regimului comunist. În timp ce trecutul este disputat între cele două grupuri, maghiarii și românii au coexistat pentru o mare parte din istoria lor, și, ca atare, maghiarii (precum și germanii) constituie minorități istorice tradiționale în România. Maghiarii sunt romano-catolici, reformați sau unitarieni și sunt, prin urmare, diferiți din punct de vedere confesional de etnicii români, care sunt în majoritate ortodocși sau greco-catolici.

După schimbarea de regim din 1989, maghiarii au cerut mai multă autonomie, un apel care a fost întâmpinat cu ostilitate de către români. Astfel, în martie 1990, au izbucnit ciocniri în orașul transilvănean Tîrgu-Mureș, când susținătorii partidului naționalist Vatra Românească au atacat etnici maghiari. Au urmat represalii din Ungaria, iar în cele din urmă a intervenit armata, însă opt persoane au fost ucise și mai mult de trei sute răniți - mai ales maghiari - înainte ca ordinea să fie restabilită (Socor, 1990; Jenne 2007, 111).

Protecția etnicilor maghiari din România s-a aflat pe agenda de politică externă a Ungariei, provocând adesea dispute cu România. Tratatul bilateral dintre cele două țări a intrat în vigoare în 1996 (Warner 2004, 387-8), iar tensiunile etnice au fost mari în timpul acestei perioade, în parte din cauza presiunii în curs de autonomie teritorială exercitată de către Alianța Democrată a Maghiarilor din România (UDMR). Cu toate acestea, relațiile dintre români și maghiari din Transilvania au fost pașnice din 1990, deși declarațiile extremiste și provocările venite din partea partidelor românești de dreapta sunt destul de des întâlnite. Tensiunile persistă în principal din cauza negării continue a cererilor maghiarilor de autonomie teritorială.

ETNICI GERMANI

Majoritatea germanilor trăiesc, de asemenea, în Transilvania. Grupul minoritar german poate fi divizat în trei grupuri mai mari: sasii care au sosit în secolul 12-13, șvabii care au venit în principal în secolul al 18-lea la sud-vestul Transilvaniei, și micul grup landleri, de asemenea imigranți din secolul al 18-lea, care au fost protestanți și s-au refugiat în nordul Transilvaniei.

În timp ce minoritatea germană a fost una dintre cele mai numeroase minorități din România, numărul lor a scăzut în mod continuu și rapid. În ultimele două decenii, 1992-2002 și 2002-2011, populația germană a fost redusă la jumătate de două ori comunitatea germană scăzând de la un număr de cca. 120 de mii în 1992 la aprox. 60 de mii până în 2002, și apoi la 36 de mii de oameni în 2011. Această scădere mare în cifre este chiar mai dramatică, luând în considerare faptul că în 1930 comunitatea germană număra în jur de 760 mii de oameni.

Dispariția germanilor din România a început odata cu sfârșitul celui de al doilea război mondial, când noile autorități române au confiscat o mare parte din proprietățile germanilor și au transportat aproximativ 75.000 de germani în Uniunea Sovietică, ca forță de muncă forțată. Declinul populației germane a continuat sub comunism când mai mulți germani le-a fost permis să emigreze în Republica Federală Germania, în schimbul remitențelor în valută. După schimbarea regimului, scăderea continuă a populației germane a venit ca urmare a emigrării în Germania. Emigrarea a însemnat, de asemenea, că multe așezări tradiționale germane au fost complet sau parțial abandonate, reducând și mai mult numărul etnicilor germani (Wolff & Cordell 2010).

EVREII

În România trăiesc puțin peste 3.000 de evrei, potrivit ultimului recensământ, în timp ce în 2002 existau mai mult de 5.500. Numărul evreilor a scăzut considerabil, nu numai în ultimii ani, dar în ultimii 70 de ani, ca urmare a genocidului nazist și a emigrării sponsorizate de stat în Israel în perioada comunistă. Cu toate că numărul lor este relativ mic, acte de antisemitism, inclusiv acte de vandalism împotriva site-urilor evreiești, continuă să aibă loc în România.

În primii ani ai democrației antisemitismul a fost destul de des întâlnit - în 1991 și din nou în 1999, legislatorii din România a provocat un scandal internațional atunci când au comemorat ziua morții liderului roman aliat nazistilor, mareșalul Ion Antonescu. Acest lucru a fost deosebit de dureros pentru evreii care au rămas din România. Odată cu dezvoltarea democrației, România a interzis printr-un decret guvernamental organizațiile rasiste, xenofobe și fasciste, iar negarea Holocaustului a fost interzisă în 2002. Aceasta a inclus interzicerea negării participării oficialilor români la Holocaust, ceea ce a fost recunoscut de Președinția română în 2004.

GRUPURILE LGBT

În timp ce studiile tradiționale asupra toleranței examinează atitudinile oamenilor utilizând măsuri bazate pe disponibilitatea acestora de a extinde libertățile civile la grupuri politice diferite, Inglehart susține că opiniile vizavi de homosexualitate constituie un indicator mai rafinat al toleranței politice în general (Inglehart și Welzel, 2000: 29, Inglehart, 1997: 276-280). Argumentul este că respondenții vor fi mai onesti cu privire la lipsa lor de toleranță în ceea ce privește minoritățile sexuale în comparație cu alte grupuri. Acest lucru este valabil mai ales în cazurile când homosexualitatea nu este acceptabilă la nivelul societății (Fish, 2005: 88).

În conformitate cu Indexul Toleranței LGBT, România este una dintre țările cele mai intolerante din lume și este cea mai puțin tolerantă față de persoanele LGBT din Europa. Minoritățile LGBT din România se confruntă adesea cu discriminare, intoleranța și comportament agresiv, însă victimele rareori raportează acest tip de comportament din cauza atitudinii generale a societății față de problema, atât în rândul oamenilor obișnuiți, cât și din partea autorităților. Mai mult decât atât, homosexualitatea a fost decriminalizată în România abia în anul 2000.

PERSOANELE SARACE

România este una dintre cele mai sărace țări ale Uniunii Europene și acest lucru are consecințe importante asupra societății în general. Potrivit Eurostat, în 2011, nivelul sărăciei absolute a fost de 5%; 8,4% în cazul tinerilor cu vârste cuprinse între 15-19 ani; 7,6% pentru tinerii de 20-24 ani; 6% pentru cei cu vârste între 25-29 ani și 4,6% pentru segmentul populației cu vârsta cuprinsă între 30 și 34. Tinerii cu vârste cuprinse între 18 și 24 de ani sunt cel mai afectați, cam 28,1% dintre aceștia se află într-o stare de sărăcie relativă. Criza economică a afectat, de asemenea, profund România. În timp ce în 2008, numărul de persoane fără loc de muncă a oscilat între 300.000 și 400.000, până în 2010 cifra a ajuns la 760.000 de oameni. În 2014 problema era încă semnificativă, mai mult de 450.000 de persoane neavând loc de muncă.

CONCLUZII

Unul dintre obiectivele principale ale acestei analize a fost de a identifica și descrie modul în care diverse măsurători au fost utilizate în sondajele de opinie derulate în România în trecut pentru a evalua prezența atitudinilor intolerante, discriminatorii și anti-democratice în rândul populației. Această descriere ar putea constitui un ghid, sau cel puțin un punct de plecare în dezvoltarea unor metode mai bune sau mai rafinate de evaluare a atitudinilor și comportamentelor menționate mai sus, și de a identifica circumstanțe specifice în care acestea sunt activate și ulterior descurajate. În plus, această analiza constituie un studiu descriptiv destinat să traseze o schiță aproximativă a modului în care credințele și opiniile intolerante sunt răspândite în România, care sunt grupurile țintă, și de asemenea să identifice potențiale schimbări în timp în ceea ce privește modurile de manifestare ale unor astfel de atitudini anti-democratice. Conform definiției noastre, ADID se caracterizează prin prezența simultană a trei elemente: o identificare mai mult sau mai puțin clară a grupului țintă, expresia unei atitudini negative față de grup, și o afirmație mai mult sau mai puțin explicită a ideii că membrii grupului, din cauza unei caracteristici presupuse, ar trebui să fie tratați mai puțin favorabil decât sunt tratați alți oameni conform unei așteptări implicite. ADID poate include confortabil concepte precum stereotipuri, prejudecăți, discriminare/ acte de discriminare, intoleranță, și așa mai departe. Definiția ADID utilizată este astfel în concordanță cu toate aceste concepte atât atunci când luăm în considerare un limbaj comun/ termeni de dicționar, cât și uitându-ne la definiții regăsite în literatura de bază din științele sociale. Deoarece caracteristicile și trăsăturile individuale ar putea avea consecințe importante asupra modului în care oamenii se raportează la problemele legate de toleranță și prejudecată, în general sau când vine vorba de grupuri specifice, studiul de față ia în calcul atribute socio-demografice în analiza diverselor măsurători ale ADID. Literatura de specialitate a identificat câteva dintre acestea ca fiind cele mai relevante: nivelul de educație, urbanizarea, vârsta, religiozitatea, sexul, autoritarismului și valorile democratice. Cu toate acestea, pentru că în multe cazuri măsurile ce evaluează nivelul de religiozitate, autoritarismului și gradul de adoptare al valorilor democratice nu au putut fi standardizate în diferite anchete, în analiză au fost incluse doar următoarele trăsături demografice: educație, urbanizare, vârstă și sex. Etnicitatea a fost de asemenea adăugată ca variabilă de control în cazurile în care a fost necesar.

6 În timp ce ne așteptam să observăm o creștere a toleranței și a acceptării populației române de-a lungul anilor, sentimentul anti-romi pare nu pare să se fi diminuat semnificativ. Mai mult decât atât, în timp ce cele mai multe studii au arătat ca persoanele mai educate, precum și tinerii tind să fie mai toleranți în general, acest lucru pare să nu fie atât de valid în România atunci când vine vorba de populația romă. Acest tip de inelasticitate este un fenomen foarte interesant, care necesită cu siguranță propria cale de explorare prin proiectarea unor măsurători care să surprindă modul în care atitudinile intolerante sunt exprimate în contexte variate. Mai precis, ar fi interesant de studiat de ce teoria de contact nu pare să-și găsească suport în România când vine vorba de populația romă, și dacă și cum prejudecățile, stereotipurile și distanța socială sunt legate între ele pentru a forma o țesătură greu permeabilă de intoleranță. Aceste constatări privind persistența de-a lungul timpului a sentimentului anti-romi din România sunt în acord cu ceea ce sugerează studiul IPP din 2003, mai exact că în timp ce românii mai tineri și cei cu studii formale sunt, într-adevăr, mai toleranți față de minoritățile sexuale, nu același lucru este valabil și în ceea ce privește atitudinile față de romi și maghiari.

În comparație cu alte țări europene, România înregistrează un nivel destul de scăzut al toleranței și manifestării atitudinilor de acceptare față de homosexuali/lesbiene/ bisexuali. Pe de altă parte, în comparație cu toleranța față de romi, acceptarea minorităților sexuale pare a fi mai sensibilă la caracteristici demografice precum educația și de vârstă.

Astfel, oamenii mai tineri și mai educați, precum și persoanele care au prieteni și cunoștințe homosexuali sau lesbiene adoptă în mai mare măsură opinii tolerante în ceea ce privește minoritățile sexuale. Aceste descoperiri ar putea avea un impact practic asupra modului în care diverse campanii de promovare a toleranței față de grupurile LGBT sunt concepute și puse în aplicare.

În 2014, 62% dintre respondenți au declarat că nu ar dori un vecin homosexual, comparativ cu 75% în 1990. Este interesant de observat că, în 2014, mai multe persoane au declarat că nu ar dori să aibă un vecin homosexual (62%) decât un vecin rom (46%). Datele colectate în 2015 în cadrul Eurobarometrului spun aceeași poveste într-un mod diferit. Scorul mediu pentru nivelul de confort cu un coleg de serviciu rom a fost de 6,6 (scorul maxim posibil fiind 10), în timp ce scorul mediu în ceea ce privește nivelul de confort cu un coleg de serviciu gay/ lesbiană sau bisexual a fost de 4,6. România a avut cea mai mare diferență medie a acestor două scoruri de acceptare dintre toate țările EU28. Aceasta susține din nou concluzia că românii, în general, exprimă în rare situații toleranță față de grupurile LGBT. Acest lucru este deosebit de îngrijorător, mai ales dacă luăm în

considerare afirmația lui Inglehart, și anume că acceptarea grupurilor LGBT este un bun indicator al acceptării grupurilor de oameni care sunt diferite, în general. Astfel, rămâne întrebarea care sunt factorii contextuali care permit ca astfel de atitudini intolerante să fie atât de larg răspândite și rezistente în timp. Oamenii de știință au descoperit că religiozitatea și adoptarea unei viziuni autoritariene asupra lumii ar putea explica parțial aversiunea față de minoritățile sexuale. Obiectivul, atunci, nu ar fi să se încerce schimbarea acestor atitudini și credințe, ci mai degrabă să se exploreze moduri prin care ar fi posibilă reconcilierea între deținerea unor astfel de credințe și acceptarea „celuilalt”.

LIMITE

O problemă majoră atunci când se încearcă examinarea oricărui tip de fenomen social dintr-o perspectivă longitudinală, folosind date secundare ca sursă, este discontinuitatea în timp a indicatorilor utilizați în diverse anchete. Foarte puține studii efectuate în România au folosit itemi de sondaj identici pentru a aborda și măsura ADID, ceea ce face comparabilitatea de-a lungul anilor dificilă. Mai mult decât atât, ar fi fost utilă separarea conceptelor în dimensiunile din care acestea sunt compuse și explorarea complexității lor. Majoritatea studiilor însă, s-au concentrat pe explorarea unui singur unghi al ADID. Aceasta limitează domeniul de aplicare al datelor secundare și limitează examinarea oricăror suprapuneri între aceste dimensiuni precum și cazurile în care/ de ce desprinderea/respingerea acestor atitudini apare. Ulterior, studiile produse folosind datele de ancheta deja existente au utilizat câteva măsurători ca proxy-uri pentru intoleranța, majoritatea concentrându-se pe aceleași abordări în evaluarea ADID, cum ar fi examinarea distanței sociale de anumite grupuri sau disponibilitatea de a trata membrii grupurilor minoritare „la fel ca orice altă persoană.”

De asemenea, ceea ce lipsesc în sondajele anterioare sunt baterii de întrebări care ar permite comparabilitatea diferitelor tipuri de prejudecăți în ceea ce privește grupuri țintă diferite. Este, de exemplu, mai degrabă dificil de examinat dacă respondenții cu un nivel ridicat de antipatie față de romi manifestă și sentimente negative față de alte minorități, sau dacă disponibilitatea de a restricționa drepturile politice variază în funcție de grupurile țintă menționate.

Studiile existente îndeplinesc sarcina de a picta un tablou general atunci când vine vorba de a descrie sursele și manifestările ADID. Totuși, o abordare mai nuanțată ar duce la o mult mai bună înțelegere a atitudinilor intolerante/ anti-democratice și, mai important, cum ar putea acestea fi schimbate.